

KRIPTOAKTĪVU JĒDZIENS LATVIJAS TIESĪBU SISTĒMĀ: ĪSĀ VĒSTURE

CRYPTO-ASSETS IN LEGAL SYSTEM OF LATVIA: THE SHORT HISTORY

Mārcis Vanders, *Mg. iur.*

Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes doktorants

Summary

By adopting a digital strategy, the European Union has moved towards the goal of making the digital environment work for the benefit of society. One of the steps towards achieving this goal is the regulation, which provides a legal framework for crypto-assets (MiCA). By including crypto-assets as a legal institution in the Latvian legal system, the regulation has brought about changes to the existing system. The aim of this article is to examine not only the legal environment in which crypto-assets were included, but also the interaction of crypto-assets with legal objects such as virtual assets. Given that a discourse related to crypto-assets had already been established in society before the adoption of MiCA, this article will focus on the fact that the existing discourse has influenced the formation of the legal system.

Atslēgvārdi: kryptoaktīvi, virtuālā valūta, virtuālie aktīvi, digitālais attēlojums

Keywords: crypto-assets, virtual currency, virtual assets, digital representation

Ievads

Digitālajām tehnoloģijām mainot cilvēku dzīvi, Eiropas Savienība (turpmāk – ES), reaģējot uz notiekošajām izmaiņām, ir izstrādājusi digitālo stratēģiju, kuras mērķis ir panākt, lai digitālā pārveide darbotos sabiedrības labā¹. Kā viens no darbības virzieniem ir digitālās finanses, kurām tiek piešķirta galvenā loma, lai veidotu konkurētspējīgāku, ilgtspējīgāku, noturīgāku ekonomiku un iekļaujošāku, modernāku un pārtikušāku sabiedrību². Turklāt digitālā sfēra ir viena no svarīgākajām jaunajām tiesību nozarēm³.

¹ European Commission: A Europe fit for the digital age. Pieejams: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age_en [aplūkots 20.03.2025.]

² European Commission: Crypto-assets. Pieejams: https://finance.ec.europa.eu/digital-finance/crypto-assets_en [aplūkots 20.03.2025.]

³ Zilgalvis P. Digitālās ekonomikas juridiskie aspekti. Jurista Vārds, 2023, Nr. 6, 12. lpp.

2020. gada digitālās finanšu stratēģijas⁴ ietvarā ES 2023. gada 31. maijā ir pieņēmusi visaptverošu tiesisko regulējumu⁵ (turpmāk – Regula 2023/1114), atbilstoši kuram ES tiesību sistēmā ir ticis nostiprināts jēdziens “**kriptoaktīvi**”. Kaut arī tikai ar Regulas 2023/1114 pieņemšanu tika atklāts jēdziena “kriptoaktīvi” saturs, sniedzot tā legaldefinīciju, tomēr šis jēdziens ES tiesību aktos nebija jauns. Piemēram, atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes 2022. gada 30. maija regulas 2022/858⁶ preambulas pirmajai daļai kriptoaktīvi jau bija atzīti par vienu no galvenajiem sadalītās virsgrāmatas tehnoloģijas (jeb blokķēdes) lietojumiem finanšu nozarē.

Līdz ar Regulu 2023/1114 tika pieņemts Kriptoaktīvu pakalpojumu likums⁷, lai veicinātu kriptoaktīvu jomas attīstību un noteiktu tiesisku ietvaru kriptoaktīvu tirgus darbībai Latvijā. Atbilstoši Kriptoaktīvu pakalpojumu likuma 1. pantam visi lietotie termini (t. sk. jēdziens “kriptoaktīvi”) atbilst Regulas 2023/1114 terminu lietojumam. Tādējādi kriptoaktīvi kā tiesību institūts, neskatoties uz šī jēdziena stabilo vietu tiesiskajā apziņā, nacionālajos normatīvajos aktos ir ietverts tikai kopš 2024. gada. Līdz ar to, ievērojot sabiedrībā valdošo diskursu, pētījumā tiks aplūkoti ne tikai jēdziena “kriptoaktīvi” ieviešanas vēsturiskie apstākļi, bet arī šo apstākļu ietekme uz tiesību sistēmu.

1. Kriptoaktīvu ieviešanas vēsturiskie apstākļi

Blokķēde, “Bitcoin”, kriptovalūtas, virtuālās valūtas... Pilnīgi jauns vārdu krājums, kas apraksta novatoriskas tehnoloģijas, lai ātri pārnestu vērtību visā pasaulē. Strauji attīstošās blokķēdes un sadalītās virsgrāmatas tehnoloģijas var radikāli mainīt finanšu ainavu.⁸ Minētā Finanšu darījumu darba grupas (angļu val. – *Financial Action Task Force* (FATF)) tēze atspoguļo ne tikai informācijas tehnoloģiju straujo attīstību un potenciālo ietekmi un norāda uz lietoto jēdzienu daudzējādību, bet arī netieši aktualizē jautājumu par šo jēdzienu savstarpējo kopsakaru. Piemēram, jēdzienu “Bitcoin” vai “blokķēde” savstarpēja nošķiršana nebūtu uzskatāma par problemātisku, jo katru šo jēdzienu raksturo noteiktas, tikai tiem piemītošas pazīmes, bet tādu jēdzienu kā “kriptoalūta” vai “virtuālā valūta” nošķiršana Latvijas tiesību sistēmā netiek risināta. Turklāt nenoteiktība ir attiecināma ne tik daudz uz vārda “valūta” saturu, bet gan uz prefiksoīdu “kripto-” kopsakarā ar vārdu “virtuāls”.

Sekojošajā Latvijas publikajā telpā esošajam diskursam par digitālajā vidē esošajām tiesībām un vērtībām, kriptoalūta, virtuālā valūta, kā arī atsevišķos gadījumos

⁴ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un reģionu komitejai par ES digitālā finansējuma stratēģiju. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0591> [aplūkots 20.03.2025.]

⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes regula (ES) 2023/1114 par kriptoaktīvu tirgiem un ar ko groza Regulas (ES) Nr. 1093/2010 un (ES) Nr. 1095/2010 un Direktīvas 2013/36/ES un (ES) 2019/1937. Pieņemta 31.05.2023. [01.03.2025. red.]

⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes regula (ES) 2022/858 par izmēģinājuma režīmu tirgus infrastruktūrām, kuru pamatā ir sadalītās virsgrāmatas tehnoloģija, un ar ko groza Regulas (ES) Nr. 600/2014 un (ES) Nr. 909/2014 un Direktīvu 2014/65/ES. Pieņemta 30.05.2022. [01.03.2025. red.]

⁷ Kriptoaktīvu pakalpojumu likums: LR likums. Pieņemts 13.06.2024. [01.03.2025. red.]

⁸ FATF: Virtual assets. Pieejams: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Virtualassets/Virtual-assets.html#:~:text=The%20term%20'virtual%20asset'%20refers,safeguards%20as%20the%20financial%20sector> [aplūkots 20.03.2025.]

digitālā valūta tiek uztvertas kā viens tiesību objekts⁹, tikai ar dažādiem nosaukumiem. Arī aplūkojot Latvijas populārzinātniskajā juridiskajā literatūrā ar digitālo vidi saistīto jēdzienu lietojumu, ir sastopama, piemēram, frāze “virtuālā valūta jeb kriptovalūta”¹⁰. Šī frāze atklāj, ka jēdzieni “virtuālā valūta” un “kriptovalūta” tiek uztverti kā sinonīmi, kuri atspoguļo vienu un to pašu tiesību objektu. Tas savukārt *prima facie* liek pieņemt, ka minētie jēdzieni ir sinonīmi un to savstarpēja aizstāšana ir pieļaujama.

Kā pirmais no jēdzieniem ar grozījumiem Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma¹¹ (turpmāk – Novēršanas likums) 1. pantā, to papildinot ar 2². punktu, Latvijas normatīvajos aktos tika ieviests jēdziens “virtuālā valūta”. Atbilstoši 2017. gada 26. oktobra grozījumiem Novēršanas likumā¹² par virtuālo valūtu tika uzskatīts “vērtības digitālais atspoguļojums, kas var būt digitāli nosūtīts, glabāts vai tirgots un funkcionēt kā apmaiņas līdzeklis, bet nav atzīts par likumīgu maksāšanas līdzekli, nav uzskatāms par banknotu un monētu, bezskaidru naudu un elektronisko naudu, kā arī nav mone-tārā vērtība, kura uzkrāta maksājuma instrumentā, kas tiek izmantots Maksājumu pakalpojumu un elektroniskās naudas likuma 3. panta 10. un 11. punktā minētajos gadījumos”. Šāda jēdziena – “virtuālā valūta” – leģāldefinīcija atbilda tā brīža Finanšu darījumu darba grupas un Pasaules Bankas vadlīnijām¹³.

Attīstoties digitālo tehnoloģiju lietojumam un līdz ar to arī izpratnei par šajā vidē esošo procesu un norišu juridisko dabu, evolūciju piedzīvoja arī Finanšu darījumu darba grupas lietotā terminoloģija. Tā jēdziens “virtuālā valūta” tika aizstāts ar citu, saturiski precīzāku jēdzienu “virtuālie aktīvi”, minēto jēdzienu iekļaujot Finanšu darījumu darba grupas glosārijā¹⁴. Tika paredzēts, ka precizētais jēdziens ir attiecināms uz jebkuru vērtības digitālo attēlojumu, ko var digitāli tirgot, pārsūtīt vai izmantot samaksai (izņemot “fiat” valūtu digitālo attēlojumu)¹⁵.

Atkāpjoties no Finanšu darījumu darba grupas rekomendācijām, Novēršanas likumā atbilstoši 2023. gada 23. novembra grozījumiem¹⁶, kas stājās spēkā 2024. gada 1. jūlijā, jēdziens “virtuālā valūta” tika aizstāts nevis ar šķietami atbilstošāko jēdzienu

⁹ Miķelsons M. Kas ir virtuālā valūta Bitcoin? Pieejams: <https://ir.lv/kartoteka/kas-ir-virtuala-valuta-bitcoin/> [aplūkots 20.03.2025.]; Helmane I. Darījumi ar virtuālo valūtu – uzraudzība un riski. Pieejams: <https://lvportals.lv/norises/331589-darijumi-ar-virtualo-valutu-uzraudziba-un-riski-2021> [aplūkots 20.03.2025.]

¹⁰ Gorina D. Kriptovalūta kriminālprocesuālajās darbībās. Jurista Vārds, 2023, Nr. 18/19, 52. lpp.; Cvetkova I. Virtuālās valūtas juridiskā statusa civiltiesiskie aspekti. Jurista Vārds, 2018, Nr. 45, 25. lpp.

¹¹ Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums: LV likums. Pieņemts 17.07.2008. [09.11.2017. red.]

¹² Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likumā: LR likums. Pieņemts 26.10.2017. [09.11.2017. red.]

¹³ Likumprojekta “Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/FEB181B5B41A0CA4C2258144002CC7CC?OpenDocument#b> [aplūkots 20.03.2025.]

¹⁴ International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation, The FATF Recommendations, Updated October 2018. Paris: FATF, 2018, p. 124.

¹⁵ FATF: Virtual assets. Pieejams: <https://www.fatf-gafi.org/en/topics/virtual-assets.html> [aplūkots 20.03.2025.]

¹⁶ Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likumā: LR likums. Pieņemts 23.11.2023. [01.07.2024. red.]

“virtuālie aktīvi”, bet gan ar principiāli citu jēdzienu “kriptoaktīvi”, kura legāldefinīcija paredzēja, ka kriptoaktīvi ir “vērtības digitāls atveidojums, ko var digitāli tirgot vai nodot un ko var izmantot maksājumiem vai ieguldījumiem. Kriptoaktīvs neietver valstu centrālo banku emitētas valūtas, vērtspapīra vai cita finanšu aktīva digitālu atveidojumu”. Kaut arī lietotā terminoloģija atšķīrās, tomēr jēdziena “kriptoaktīvi” legāldefinīcija saturēja visas tās pašas pazīmes, kas bija ietvertas arī Finanšu darījumu darba grupas lietotajā jēdzienā “virtuālie aktīvi”.

Vienlaikus ar jau pieminētajiem grozījumiem Novēršanas likumā 2024. gada 30. jūnijā stājās spēkā Kriptoaktīvu pakalpojuma likums, atbilstoši kuram jēdziens “kriptoaktīvi” ir interpretējams saskaņā ar Regulas 2023/1114 3. panta 5. punktu, t. i., “kriptoaktīvs ir vērtības vai tiesību digitāls atveidojums, ko ir iespējams nodot un uzglabāt elektroniski, izmantojot sadalītās virsrāmātas tehnoloģiju vai līdzīgu tehnoloģiju”. Līdz ar to laika posmā no 2024. gada 1. jūlija līdz 2024. gada nogalei Latvijas tiesību sistēmā vienlaikus pastāvēja divas saturiski atšķirīgas jēdziena “kriptoaktīvi” legāldefinīcijas. Šī tiesību normu kolīzija tika atrisināta ar brīdi, kad 2024. gada 29. decembrī stājās spēkā grozījumi Novēršanas likumā, atbilstoši kuriem jēdziena “kriptoaktīvi” saturs tika sasaistīts tikai un vienīgi ar Regulu 2023/1114.

Līdz ar to Latvijas tiesību sistēmā vairs netiek lietoti jēdzieni “virtuālā valūta” un “virtuālie aktīvi” ar atbilstošajām legāldefinīcijām. Visos gadījumos tiek lietots jēdziens “kriptoaktīvi” ar Regulā 2023/1114 šim jēdzienam piešķirto saturu. Vispārējā gadījumā šāda ar digitālo vidi saistīto jēdzienu unifikācija būtu uztverama pozitīvi (jo tiek vienkāršota tiesību sistēma), ja vien tā ir balstīta saprātīgos apsvērumos, veicot atbilstošu detalizētu juridisko izvērtējumu.

2. Kriptoaktīvi *versum* virtuālie aktīvi

Atteikšanās no jēdziena “virtuālā valūta” Novēršanas likumā ir tikusi pamatota ar nepieciešamību nodrošināt minētā likuma atbilstību Finanšu darījumu darba grupas rekomendāciju glosārijā lietotajiem terminiem “virtuālais aktīvs” un “virtuālo aktīvu pakalpojumu sniedzējs”¹⁷. Arī Kriptoaktīvu pakalpojumu likuma pieņemšana ir tikusi saistīta ne tikai ar Regulas 2023/1114 tiešu piemērošanu, bet arī ar atbilstības Finanšu darījumu darba grupas 15. rekomendācijas prasībām nodrošināšanu¹⁸. Līdz ar to *prima facie* tieši Finanšu darījumu darba grupas sniegtajām rekomendācijām ir bijusi būtiska ietekme jēdziena “kriptoaktīvi” ieviešanā tādā apjomā, kādā tas ir šobrīd (t. sk. pilnībā atsakoties no jēdziena “virtuālā valūta (aktīvi)”).

Tomēr šāda pieņēmuma pamatotību liek apšaubīt tas, ka Finanšu darījumu darba grupas rekomendāciju glosārijā joprojām tiek lietots un skaidrots jēdziens “virtuālie aktīvi”¹⁹ (un nevis “kriptoaktīvi”, kā varētu pieņemt atbilstoši Finanšu ministrijas kā

¹⁷ Finanšu ministrijas Finanšu politikas departamenta Kredītiestāžu un maksājumu pakalpojumu politikas nodaļas juristes Agneses Saukumas 03.01.2025. e-vēstule [autora personiskais arhīvs, nepublicēts materiāls].

¹⁸ Tiesību akta projekta “Kriptoaktīvu pakalpojumu likums” sākotnējās ietekmes (ex-ante) novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS14/SaeimaLIVS14.nsf/0/A6046FCA4AC71439C2258B12003CFFC6?OpenDocument> [aplūkots 20.03.2025.].

¹⁹ International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation, The FATF Recommendations, Updated February 2025. Paris: FATF, 2025, p. 138.

likumprojekta izstrādātājas viedoklim²⁰). Kā izriet no minētā glosārija, tad virtuālie aktīvi ir “vērtības digitāls attēlojums, ko var digitāli tirgot vai pārsūtīt un ko var izmantot maksājumu veikšanai vai kā ieguldījumus. Virtuālie aktīvi neietver “fiat” valūtu, vērtspapīru un citu finanšu aktīvu digitālos attēlojumus saskaņā ar FATF ieteikumiem”²¹. Salīdzinot minēto legaldefinīciju ar jēdziena “kriptoaktīvi” legaldefinīciju, kas ietverta Regulā 2023/1114, starp šiem jēdzieniem pastāv principiālas atšķirības, piemēram, jēdziens “virtuālie aktīvi” ir attiecināms uz jebkuru vērtības digitālu attēlojumu (kas pēc būtības ir binārs kods, jo sastāv no nullēm un vieniem²²), bet jēdziena “kriptoaktīvi” lietojums, pretstatā virtuālajiem aktīviem, ir ierobežots ar sadalītās virsrāmātas vai līdzīgu tehnoloģiju.

Turklāt ne mazāk būtiska atšķirība izriet no abu jēdzienu kopējās pazīmes – “digitālais attēlojums”. Ņemot vērā, ka šo jēdzienu izcelsme ir rodama dažādos tiesību avotos, arī to interpretācijas atšķiras. Virtuālā aktīva gadījumā digitālais atveidojums ir tikai “ kaut kā atveidojums digitālu datu veidā”²³, bet kriptoaktīva gadījumā atbilstoši Regulas 2023/1114 preambulas otrajai daļai digitālā atveidojuma pazīme ir atveidojumam piemītoša ārējā vērtība, kura nav tā iekšējā vērtība un kuru kriptoaktīvam subjektīvi piešķir attiecīgās personas vai tirgus dalībnieki²⁴. Tādējādi digitālais atveidojums kā patstāvīgs objekts kriptoaktīva gadījumā ir nošķirams no atveidotā objekta. Līdz ar to virtuālais aktīvs un kriptoaktīvs nav identiski.

“Virtuālie aktīvi” un “kriptoaktīvi” ir autonomi jēdzieni ar atšķirīgu saturu un ģenēzi. Jēdziens “virtuālie aktīvi” ir cieši saistīts ar Finanšu darījumu darba grupas darbības mērķiem, kuru sasniegšanai tiek pētīts, kā notiek naudas atmazgāšana un terorisma un proliferācijas finansēšana²⁵, bet jēdziens “kriptoaktīvi” ir interpretējams Regulas 2023/1114 ietvarā. Tā kā šajos jēdzienos ietvertais tiesību objekts nav identisks, turklāt tie tiesiski neizriet viens no otra, t. i., tie neatrodas savstarpējā atkarībā, tad nav pamatota arī to nekritiska savstarpēja aizstāšana vai viena no otra atvasināšana.

Minētā jautājuma nozīmīgumu aktualizē Valsts ieņēmumu dienesta vadlinijās par nodokļu un grāmatvedības normatīvā regulējuma piemērošanu darījumiem ar kriptoaktīviem norādītais, ka “virtuālā valūta ir tikai viens no kriptoaktīvu veidiem”²⁶. Tā kā šāds pieņēmums netiek pamatots ar juridiskiem apsvērumiem, tad ir jāpieņem, ka tas lielā mērā ir balstīts sabiedrībā valdošajā diskursā, kas vienādo tādu jēdzienu kā “virtuālā valūta” un “kriptoaktīvi” saturu.

²⁰ Finanšu ministrijas Finanšu politikas departamenta Kredītiestāžu un maksājumu pakalpojumu politikas nodaļas juristes Agneses Saukumas 03.01.2025. e-vēstule [autora personiskais arhīvs, nepublicēts materiāls].

²¹ International standards on combating money laundering and the financing of terrorism & proliferation. The FATF Recommendations. Paris: FATF, 2023, p. 137.

²² Kārklīš J. Pirkuma līguma objekta izpratne jauno patērētāju pirkuma direktīvu gaismā. Grām.: Tiesības un tiesiskā vide mainīgos apstākļos. Latvijas Universitātes 79. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2021, 26. lpp.

²³ FATF report. Virtual Currencies Key Definitions and Potential AML/CFT Risks. Paris: FATF, 2014, p. 13.

²⁴ Sk. Regulas 2023/1114 angļu valodas redakciju.

²⁵ FATF: What we do. Pieejams: <https://www.fatf-gafi.org/en/the-fatf/what-we-do.html> [aplūkots 20.03.2025.]

²⁶ Valsts ieņēmumu dienests. “Vadlinijas. Nodokļu un grāmatvedības normatīvā regulējuma piemērošana darījumiem ar kriptoaktīviem”. 04.02.2025. Pieejamas: <https://www.vid.gov.lv/lv/media/1484/download?-attachment> [aplūkots 20.03.2025.]

To, ka jautājums par jēdzienu “virtuālie aktīvi” un “kriptoaktīvi” nošķiršanu, visticamāk, ir ticis balstīts sabiedrībā esošajā diskursā un nevis juridiskajā analizē, netieši apliecina 2022. gadā sadarbībā ar Tieslietu ministriju, Latvijas Republikas prokuratūru un Valsts policiju ESF projekta “Justīcija attīstībai” ietvaros²⁷ izdotā “Rokasgrāmata “Darbs ar virtuālo valūtu””, kuras mērķauditorija ir izmeklētāji, prokurori un tiesneši²⁸. Atbilstoši rokasgrāmatai Novēršanas likuma “1. panta 2.² punktā ietvertās legāļdefinīcijas **virtuālā valūta** vietā ir aicināts praksē izmantot zinātniski precīzāku jēdzienu **kriptovalūta**, jo **kriptovalūtas** jēdzienā ietvertais termins kriptogrāfija konkretizē jēdzienā **virtuālā valūta** ietilpstošo terminu virtuāls, proti, “informācija ar kriptogrāfijas metodēm (ar šifrēšanas atslēgu) šifrētā formā jau ir konkrēti matemātisko aprēķinu modeļi, kas pastāv vairāku datorsistēmu atmiņās – blokķēdēs”. Tāpat jāņem vērā, ka līdz ar **kriptoaktīvu** tirgus regulējuma pieņemšanu Eiropas Savienībā, **virtuālā valūta (kriptovalūta)** būs tikai viens no **kriptoaktīvu** veidiem”²⁹. Kaut arī tiek norādīts, ka jēdziens “kriptovalūta” ir zinātniski precīzāks par jēdzienu “virtuālā valūta”, tomēr zinātniski pamatoti apsvērumi, kas ļauj nonākt pie šāda secinājuma, netiek sniegti. Tāpat no minētā apgalvojuma nav iespējams izsecināt, kas ir tie jēdziena “virtuālā valūta” (šobrīd “virtuālie aktīvi”) juridiskie defekti, kas nepieļauj turpināt Finanšu darījumu darba grupas izmantoto jēdzienu lietojumu Novēršanas likumā.

Jēdziena “virtuāls” saturu “Rokasgrāmatas “Darbs ar virtuālo valūtu”” autori cenšas atklāt, par pamatu ņemot šī vārda semantisko nozīmi, uzsverot, ka “**Virtuāls** ir “[t]āds, kas fiziski neeksistē, bet ir matemātiski aprēķināts vai izveidots atsevišķa datora vai lielāku datorsistēmu atmiņā kā modelis””³⁰. Neapšaubāmi šāds vārda “virtuāls” skaidrojums ar tiešu atsauci uz atsevišķu datoru vai datorsistēmu *prima facie* rada priekšstatu par jēdziena “virtuālā valūta” juridisko dabu. Tomēr šāds skaidrojums nav pietiekošs, jo, veicot tiesību normas gramatisko interpretāciju, ir nepieciešams “noteikt visas iespējamās tiesību normas tekstā lietoto vārdu nozīmes”³¹, savukārt vārdam “virtuāls” ir vēl citas nozīmes, kuras nav tikušas izvērtētas.

Kopsavilkums

1. Tā kā digitālās sfēras un līdz ar to arī kriptoaktīvu (kā šīs sfēras lietojuma) vēsture ir salīdzinoši īsa, tad uz to attiecināmais tiesiskais regulējums ir jauns. Veidojoties ar kriptoaktīviem saistītajai Latvijas tiesiskajai telpai, tā sākotnēji ir balstījusies sabiedrībā valdošajā diskursā, mazāku vērību pievēršot juridiskiem apsvērumiem. Kaut arī tiesību sistēma, pieņemot jaunu tiesisko regulējumu, ir

²⁷ Tiesu administrācija. Izstrādāta rokasgrāmata “Darbs ar virtuālo valūtu”. Pieejama: https://www.ta.gov.lv/lv/jaunums/izstradata-rokasgramata-darbs-ar-virtualo-valutu?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F [aplūkota 20.03.2025.]

²⁸ Juriss J. Ievads. Rokasgrāmata “Darbs ar virtuālo valūtu”. Rīga: [b. i.], 2022, 3. lpp.

²⁹ Juriss 2022, 5. lpp. Pieejama: <https://www.ta.gov.lv/lv/media/2565/download?attachment> [aplūkota 20.03.2025.]

³⁰ Turpat, 5. lpp.

³¹ Rezevska D. 17. pants. Tiesību normu interpretācija un analogija. Grām.: Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Autoru kolektīvs Dr. iur. J. Briedes zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 269. lpp.

piedzīvojuši būtiskas pārmaiņas, tomēr arī šīs pārmaiņas, neveicot padziļinātu juridisku analīzi, nav spējušas pārvarēt esošā diskursa robežas.

2. Kaut arī tādi jēdzieni kā “virtuālā valūta / virtuālie aktīvi” un “kriptoaktīvi” nav sinonīmi, jo satur unikālas pazīmes, tomēr šie jēdzieni tiesību sistēmā tiek jaukti, t. sk. tiesību aktu jaunradē. Tas, ka jēdziens “virtuālā valūta” ir aizstāts ar jēdzienu “kriptoaktīvi”, neietekmē to, ka jau pieminētie ir patstāvīgi jēdzieni ar autonomu saturu un attiecīgi arī interpretējami. Turklāt, mēģinot skaidrot minēto jēdzienu kopsakaru, juridiskos apsvērumos nav balstīts pieņēmums, ka “virtuālā valūta ir tikai viens no kriptoaktīvu veidiem”.
3. Līdz ar jēdziena “virtuālā valūta” svīturošanu no Latvijas tiesiskās sistēmas tajā ir iekļauts tikai jēdziens “kriptoaktīvi”, kurš ir lietojams ne tikai Regulas 2023/1114 ietvarā, bet arī, piemēram, Novēršanas likumā. Tomēr tas nemaina jēdziena “kriptoaktīvi” atbilstoši Regulai 2023/1114 noteikto tvērumu. Centieni ielasīt jēdzienā “kriptoaktīvi” citas pazīmes, piemēram, tādas, kas izriet tikai no jēdziena “virtuālie aktīvi” tvēruma, nav pamatoti.

Pētījumu finansē “Atvērēšanas un noturības mehānisms” atbalstīts projekts “Latvijas Universitātes iekšējā un ārējā konsolidācija” (Nr. 5.2.1.1.i.0/2/24/I/CFLA/007).

Finansē
Eiropas Savienība
NextGenerationEU

Nacionālais
attīstības plāns